
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

О. Л. КОНОНКО, А. М. АНІЩУК

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

*Для студентів другого (магістерського) рівня
спеціальності 012 Дошкільна освіта*

3-є видання, доповнене та перероблене

Ніжин – 2023

УДК 373.2(76.5)
К65

Рекомендовано Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(НДУ ім. М. Гоголя)
Протокол № 10 від 27.04.2023 р.

Рецензенти:

Шелестова Л. В. – провідний науковий співробітник Інституту обдарованої дитини НАПН України, доктор педагогічних наук;

Пухтіна Н. П. – доцент кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат педагогічних наук

Кононко О. Л., Аніщук А. М.

К65   Методичні рекомендації до написання та захисту кваліфікаційної роботи для студентів другого (магістерського) рівня спеціальності 012 Дошкільна освіта. 3-ге вид., доповн. та перероб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023. 54 с.

Рекомендації характеризують зміст та послідовність етапів підготовки, написання, оформлення та захисту кваліфікаційної науково-дослідної роботи.

Для студентів другого (магістерського) рівня спеціальності 012 Дошкільна освіта.

УДК 373.2(76.5)

© О. Л. Кононко, А. М. Аніщук, 2023
© НДУ ім. М. Гоголя, 2023

ЗМІСТ

Загальні положення.....	4
Програма роботи	6
Структура кваліфікаційної роботи	12
Визначення теоретичних основ дослідження.....	19
Збір фактичного матеріалу	21
Оформлення кваліфікаційної роботи	22
Експертиза роботи.....	25
Захист кваліфікаційної роботи.....	27
Оцінка роботи	29
Список використаних джерел	32
Додатки.....	33

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методичні рекомендації щодо написання кваліфікаційних робіт складено на основі «Положення про випускню кваліфікаційну (дипломну) роботу здобувача вищої освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя» (http://www.ndu.edu.ua/storage/norm_baza/2022%20Положення%20про%20кваліф.%20%28дипл.%29%20роботи.pdf)

Кваліфікація магістра є академічним ступенем, який відображає освітній рівень випускника, його готовність до науково-дослідної та науково-педагогічної діяльності. Ступінь магістра присуджується за результатами захисту кваліфікаційної роботи наукового змісту.

Кваліфікаційна робота магістра є самостійним теоретико-прикладним науковим дослідженням здобувача, що виконується відповідно до навчального плану на завершальному етапі навчання за освітньою програмою 012 «Дошкільна освіта» і передбачає:

а) систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, технічних, економічних, виробничих та інших завдань;

б) розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних з темою роботи.

Вона має підтвердити здатність виконавця самостійно здійснювати науковий пошук, використовуючи теоретичні знання і практичні навички, знаходити та формулювати проблеми, володіти методами та прийомами їх розв'язання, аналізувати та узагальнювати науково-практичну інформацію. Сукупність отриманих у кваліфікаційній роботі результатів дозволяє визначити рівень науково-педагогічної кваліфікації випускника магістратури і засвідчує наявність в нього умінь і навичок самостійного розв'язання наукових задач й педагогічних ситуацій, тобто відповідати ступеню магістра. Цей ступінь відображає, перш за все, освітній рівень випускника, його здатність до наукової, педагогічної та методичної роботи. Магістрант має не лише володіти знаннями основних наукових положень досліджуваної проблеми, але й уявленнями про методологію та організацію науково-дослідної роботи на усіх її етапах.

Наукова методологія заснована на системному, тобто цілісному підході до досліджуваної проблеми, використанні методів аналізу і синтезу, узагальнених наукових знаннях, логічних висновках. Тому під час виконання кваліфікаційної роботи використовуються комбіновані методи пізнання, які поєднують в собі теоретичні та експериментальні методи вивчення проблеми. Наукове дослідження засновується на використанні чітко визначених наукових понять, які не можна змішувати, підміняти одне одним.

Найчастіше у кваліфікаційній роботі використовуються поняття: "*закон*" (фактологічно зафіксоване, описане й доведене твердження, узагальнене та повторюване за своїм характером, яке об'єктивує наявність стійкого зв'язку між явищами); "*факт*" (подія або явище, що слугує підставою або підтвердженням гіпотези, характеризується достовірністю, новизною, значущістю); "*принцип*" (основне положення теорії, яке використовується для обґрунтування запропонованих підходів); "*проблема*" (узагальнена множинність сформульованих наукових питань, відповідних постановці та розв'язанню дослідницьких задач теоретичного та прикладного характеру, які вимагають отримання нових знань).

Кваліфікаційна робота виконується студентом самостійно, у тісному контакті з науковим керівником, який консультує та контролює виконання індивідуального плану, несе відповідальність за процес, якість, результати та своєчасність її виконання. Як правило, магістрант звітується з приводу здійсненої роботи та отриманих результатів на засіданні кафедри дошкільної освіти. Окрім цього упродовж навчання у магістратурі студент має виступити з повідомленнями або доповідями на науково-практичних конференціях та мати на час захисту публікації з досліджуваної проблеми (тези доповідей, статті).

Слід зазначити, що кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» відрізняється від випускної кваліфікаційної роботи бакалавра ретельним теоретичним опрацюванням проблеми, науковою спрямованістю дослідження, наявністю констатувального, формульовального та контрольного експериментів, наявністю елементів новизни у розробці проблеми. Кваліфікаційна робота – творча за своїм характером, вирізняється оригінальністю постанови питання і вибору методичного апарату, передбачає дотримання магістрантом основних вимог до її написання, оформлення та захисту.

Порядок формування і затвердження тематики кваліфікаційних робіт, призначення керівників, підготовки і допуску до захисту визначаються «Положенням про випускні кваліфікаційні роботи здобувача вищої освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя».

Захищені кваліфікаційні роботи розміщуються в інституційному репозитарії університету та зберігаються на кафедрі протягом 5 років.

2. ПРОГРАМА РОБОТИ

На початку дослідження магістрант складає програму, в якій має бути відображено: яке явище вивчається; за якими критеріями та показниками визначається рівень його сформованості; які методи дослідження використовуються; порядок та регламентація використання у конкретному дослідженні тих чи інших методів.

Програмою кваліфікаційного дослідження передбачається визначення послідовності та термінів роботи виконання окремих її елементів з конкретизацією результатів по кожному, що дозволяє досягти позитивного кінцевого результату.

Кваліфікаційне дослідження реалізується такою орієнтовною послідовністю виконання етапів:

- вибір теми дослідження;
- складання робочого плану підготовки кваліфікаційної роботи;
- обґрунтування актуальності теми, що розробляється;
- аналіз теоретичних основ дослідження;
- формулювання мети і завдань дослідження;
- визначення об'єкта та предмета дослідження;
- висунення гіпотези дослідження;
- розробка методики дослідження;
- збір, аналіз та узагальнення емпіричних даних;
- формулювання висновків роботи;
- визначення теоретичного і практичного значення дослідження;
- здійснення літературного редагування й технічного оформлення;
- подання кваліфікаційної роботи на експертизу;
- захист кваліфікаційної роботи.

Вибір теми дослідження. Тема кваліфікаційної роботи обирається з врахуванням її значущості, своєчасності, затребуваності. Тема та її назва мають відповідати предмету дослідження та визначатися ним. Назва кваліфікаційної роботи та викладений у ній зміст мають бути суголосними за широтою постанови питання, обраними аспектами, означеними провідними поняттями.

Студент обирає тему кваліфікаційної роботи самостійно або після консультації з науковим керівником, виходячи з власних інтересів і реальних можливостей та у рамках спеціалізації кафедри. Припустимою вважається формулювання на першому етапі роботи попередньої назви теми, яка потім уточнюється. Тема кваліфікаційної роботи має бути сформульована таким чином, щоб якомога

коротше й конкретніше відображала основну ідею роботи, точно вказувала на предмет дослідження та вік досліджуваних.

Тема кваліфікаційної роботи, як і науковий керівник, затверджуються на засіданні кафедри дошкільної освіти та Вченій раді факультету. Орієнтовний перелік тем для кваліфікаційних робіт на здобуття освітнього ступеня «магістр» зі спеціальності 012 Дошкільна освіта наведено у *додатку А*. Зразок заяви про вибір теми та затвердження наукового керівника наведено у *додатку Б*.

Складання робочого плану підготовки кваліфікаційної роботи. План підготовки кваліфікаційної роботи включає зміст, терміни, очікувані результати, форму їх представлення, відмітку наукового керівника про виконання науково-дослідної підготовки за програмою навчання другого (магістерського) рівня. Під час складання плану роботи слід визначити кількість розділів, яких може бути три або два, зміст кожного, сформулювати їх назви, накреслити у вигляді розділів і параграфів послідовність питань, які розглядатимуться. Робочий план повинен бути гнучким, не обмежувати творчий розділ ідеї, уможливлювати внесення подальших змін, коректування попередніх варіантів викладу матеріалів. У робочому плані має передбачатися час на експертизу кваліфікаційного дослідження і попереднього захисту.

Робочий план розробляється магістром за участю наукового керівника, відображає основну ідею роботи та комплексний підхід до розв'язання досліджуваної проблеми. Остаточний варіант плану затверджується науковим керівником і по суті є спрощеним попереднім змістом кваліфікаційної роботи, узгодженим з термінами виконання окремих її етапів.

Зразок робочого плану виконання магістерської роботи наведено у *додатку В*.

Обґрунтування актуальності теми, що розробляється. Обґрунтування актуальності теми дослідження, визначення її мети, задач, об'єкта, предмета, гіпотези, змісту провідних категорій, концептуальних основ, методики дослідження відбувається студентом за підтримки та контролю наукового керівника. Особливої уваги заслуговує вибір магістрантом експериментальної бази дослідження й організація та проведення констатувального, формувального та контрольного етапів роботи. По завершенні збору, якісного та кількісного аналізу й узагальнення даних дослідження, магістрант за допомогою наукового керівника визначає наукове та практичне значення одержаних результатів, формулює висновки, редагує та оформлює матеріали для подання на експертизу та подальшого захисту.

Аналіз теоретичних основ дослідження. Аналіз магістрантом наукових джерел з досліджуваної проблеми дозволяє йому визначитися з основними концептуальними засадами, ідеями провідних фахівців, теоріями, принципами та

основними підходами до її вивчення. Шляхом аналізу монографій, підручників, наукових праць, базових нормативних документів студент визначає стан розробки проблеми у дошкільній педагогіці й педагогічній та віковій психології (вітчизняній та зарубіжній); ступінь її затребуваності сучасною педагогічною наукою та практикою; існуючі протиріччя, які вказують на нерозв'язані проблеми та шляхи оптимізації навчально-виховного процесу. У роботі має бути посилення не менш ніж на 60 наукових публікацій, з яких кількість учбових посібників не повинна перевищувати 1/4 частини.

Формулювання мети і завдань дослідження. На початковому етапі роботи студенту належить від актуальності теми логічно перейти до формулювання мети дослідження та перерахування конкретних завдань, які потребують розв'язання та визначають стратегію і основні напрями дослідження. Правильна постановка завдань слугує основою успіху у науковій роботі в цілому.

Визначення об'єкта та предмета дослідження – важливий етап подальшої рубрикації кваліфікаційної роботи. Об'єктом дослідження виступає процес або явище, яке породило проблему, обрану студентом для вивчення. Предмет знаходиться у межах об'єкта, є його частиною, безпосередньо пов'язаний з назвою дослідної роботи. Об'єкт та предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне і часткове.

Висунення гіпотези дослідження. На основі аналізу наукових джерел магістрант має висунути положення, які вимагатимуть доказів і міститимуть припущення щодо шляхів оптимізації освітнього процесу в експериментальному закладі, на базі якого проводиться експеримент. Наукова гіпотеза має вирізнятися логічною простотою й чіткістю; не має складатися з надмірно великої кількості положень. До гіпотези не слід включати неоднозначні поняття та ціннісні судження; вона має бути доступною для перевірки.

Розробка методики дослідження. Загальна логічна схема наукового дослідження передбачає розробку адекватного методичного інструментарію. З допомогою методики дослідження (сукупності прийомів й способів, порядок їх застосування та інтерпретації отриманих з її допомогою результатів) уможливується технічна реалізація різних методів. У дослідженні недостатньо визначитися з переліком методів, необхідно їх сконструювати й організувати у систему. Методика потребує чіткого визначення магістрантом критеріїв та показників розвитку досліджуваного явища. Таким чином, методика – це свого роду модель дослідження, розгорнута у часі. Певна сукупність методів продумується магістрантом для кожного етапу дослідження.

Збір, аналіз та узагальнення емпіричних даних. Збираючи дані дослідної роботи, магістрант ретельно й об'єктивно реєструє їх у протоколах, фіксує типові та нетипові для досліджуваного прояви поведінки, порівнює між собою дані,

одержані у різних ситуаціях, умовах, видах діяльності, сферах життя та з допомогою різних методів. Це сприятиме коректній обробці та інтерпретації даних, визначенню тенденцій розвитку досліджуваного явища, уможливить одержання обґрунтованих узагальнень та вироблення виважених й реалістичних прогнозів.

Формулювання висновків роботи. Висновки ґрунтуються на даних експериментальної роботи магістранта. Вони мають відповідати певним методичним вимогам: бути аргументованими; узагальнювати одержані у дослідженні емпіричні дані; витікати з накопиченого матеріалу; бути логічним наслідком його аналізу та узагальнення. Під час формулювання висновків дослідно-експериментальної роботи магістрант має уникати типових помилок:

- повторювати однакові або схожі судження;
- робити поверхневі, схематичні, часткові висновки з великого за обсягом емпіричного матеріалу;
- розширювати понятійне поле дослідження;
- вдаватися до непомірно широкого узагальнення отриманих даних, коли з невеликого фактичного матеріалу робляться неправомірно широкі висновки.

Визначення теоретичного і практичного значення дослідження. Висновки, що містяться у кваліфікаційній роботі сучасного напрямку, можуть мати певну вагу для фахівців з дошкільної педагогіки, використовуватись у подальшій розробці досліджуваної проблеми. Результати кваліфікаційної роботи можуть використовуватись у викладацькій діяльності під час викладання фахових дисциплін, бути корисними для педагогів закладів дошкільної освіти з метою оптимізації освітнього процесу у конкретному напрямі.

Здійснення літературного редагування й технічного оформлення. Літературне оформлення матеріалів дослідження – невід’ємна частина наукового дослідження, вельми трудомістка й відповідальна. Виділити із зібраних матеріалів та сформулювати основні ідеї, положення, висновки та рекомендації доступно, повно й точно, непросто. Це не відразу і не усім вдається, оскільки оформлення роботи завжди пов’язане з доопрацюванням викладених у кваліфікаційній роботі матеріалів, уточненням наукової логіки, посиленням аргументації, усуненням прогалин та повторів думок, обґрунтуванням висновків. Магістрант має упевнитися у тому, що назви і зміст розділів та підрозділів відповідають темі дослідження і не виходять за її межі; що зміст розділів вичерпує тему, а зміст підрозділів – розділ в цілому. Важливо здійснити уточнення, шліфовку окремих смислових частин, зробити необхідні доповнення, перестановки, прибрати зайве, здійснити редакторську та стилістичну правку.

Подання кваліфікаційної роботи на експертизу.

Експертна оцінка кваліфікаційної роботи передбачає перевірку на наявність академічного плагіату. Дотримання академічної доброчесності магістром під час виконання кваліфікаційного дослідження, зобов'язує його уникнення «академічного плагіату», «самоплагіату», «фабрикації» та «фальсифікації».

Процедура перевірки кваліфікаційної роботи на наявність академічного плагіату передбачає:

- 1) написання заяви студента про оригінальність роботи (*додаток Г*);
- 2) подачу на кафедру магістром електронного варіанту роботи;
- 3) відправка роботи на перевірку щодо наявності академічного плагіату. Роботи проходять перевірку на плагіат за допомогою алгоритму StrikePlagiarism.com. <http://www.ndu.edu.ua/storage/2021/strikeplagiar.pdf>;
- 4) отримання довідки про проходження роботи на наявність академічного плагіату.

Оформлення роботи. Оформлення чистового варіанту кваліфікаційної роботи здійснюється після апробації викладених у ній матеріалів на семінарах та конференціях, публікаціях з теми дослідження, усунення недоліків, виявлених в ході обговорення з науковим керівником та під час апробації. Магістрант має брати до уваги зауваження та пропозиції наукового керівника та рецензентів, спрямовані на її вдосконалення.

Після завершення оформлення кваліфікаційна робота підписується здобувачем на титульній сторінці, брошурується та передається науковому керівникові для відгуку.

Захист кваліфікаційної роботи.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту за умови, якщо її текст визнається оригінальним та не містить академічного плагіату.

Не пізніше як за п'ять днів до захисту кваліфікаційна робота разом із рецензіями, відгуком наукового керівника передається на кафедру для екзаменаційної комісії.

Екзаменаційній комісії можуть надаватися також інші матеріали, що характеризують наукову та практичну значущість роботи (опубліковані статті, тези наукових доповідей за темою дослідження).

До роботи додається подання голові екзаменаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної роботи з висновком керівника (*див. дод. Д*) разом з індивідуальним планом роботи студента щодо етапів її виконання.

Керівництво кваліфікаційними роботами доручають кваліфікованим викладачам кафедри – докторам та кандидатам наук. Обов'язками наукового керівника кваліфікаційної роботи є:

- надавати здобувачеві допомогу у виборі й обґрунтуванні теми, складанні плану та визначенні етапів виконання роботи, доборі джерел та

обранні методів дослідження, написанні, оформленні роботи, підготовці її до публічного захисту тощо;

- надавати допомогу у складанні індивідуального плану роботи та контролювати його виконання;
- протягом усього періоду виконання кваліфікаційної роботи на основі аналізу підготовлених здобувачем матеріалів контролювати цей процес та періодично інформувати кафедру про стан підготовки роботи;
- надавати допомогу здобувачеві в підготовці наукових публікацій за результатами дослідження і сприяти їх опублікуванню у фахових виданнях, матеріалах наукових конференцій, симпозіумів, круглих столів та ін.;
- створювати атмосферу академічної доброчесності при організації наукової роботи зі здобувачем;
- надати об'єктивний письмовий відгук про кваліфікаційну роботу здобувача (з висновком щодо можливості її захисту) не пізніше як за два тижні до захисту на засіданні екзаменаційної комісії.

3. СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота складається з таких структурних частин:

- титульного листа;
- змісту;
- вступу;
- основної частини (розділів, підрозділів);
- висновків за розділами;
- загальних висновків;
- списку використаних джерел;
- додатків.

Титульний лист

На титульному листі міститься повна назва закладу вищої освіти, факультету та кафедри, на якій виконується кваліфікаційна робота; прізвище, ім'я та по батькові автора; назва роботи і її відповідний індекс УДК; шифр і спеціальність; вчений ступінь, звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника, рецензентів, місто і рік оформлення роботи. На титульному листі кваліфікаційної роботи мають бути підписи наукового керівника та завідувача кафедри, якими засвідчується її допуск до захисту. Зразок оформлення титульного листа подано у *додатку Ж*.

Зміст

Наводиться на початку роботи, дозволяє побачити структуру дослідження. Зміст включає заголовки структурних частин кваліфікаційної роботи (назви усіх розділів та підрозділів) з вказівкою номеру сторінки, на якій розміщений початок матеріалу відповідної частини. Орієнтовний зразок оформлення змісту подано у *додатку З*.

Вступ

Пишеться жирними прописними літерами. Вступ містить коротку оцінку сучасного стану розробки проблеми у вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній науці, зв'язок даного дослідження з іншими науковими напрямками дошкільної педагогіки та освіти. Обсяг "Вступу" орієнтовно складає 5-7 сторінок. У вступі у стислому та концентрованому вигляді відображаються:

- актуальність теми дослідження;
- мета дослідження;
- завдання дослідження;
- об'єкт та предмет дослідження;
- гіпотеза дослідження;

- методи та експериментальна база дослідження;
- наукова новизна і практичне значення результатів роботи;
- апробація результатів дослідження;
- структура кваліфікаційної роботи.

Актуальність дослідження

Пишеться жирним звичайним шрифтом. В "актуальності" відображається важливість обраної теми, своєчасність її розробки, перспективність розв'язаних завдань. Вона містить обґрунтування, які засвідчують наукову та прикладну значущість дослідження, переконливо показує, що у сучасному стані досліджуваного питання є нерозв'язані або недостатньо досліджені аспекти проблеми, які потребують подальшого вивчення. Формулювання гіпотези дослідження пов'язується з цією оцінкою досліджуваної проблеми, констатацією необхідності її розв'язання.

Мета дослідження

Мета дослідження – це стисле формулювання результату розв'язання проблеми. Як правило, метою визначають теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку ефективності розробленої магістрантом системи формування досліджуваного явища. Досягненню мети кваліфікаційної роботи сприяють чітко сформульовані завдання дослідження.

Завдання дослідження

Якщо мета визначає стратегію дослідження, то завдання – його тактику. По суті завдання дослідження є декомпозицією мети на часткові підцілі. Зазвичай виділяються чотири – п'ять завдань, які необхідно розв'язати для досягнення мети дослідження. Вони формулюються таким чином, щоб охопити усі етапи роботи:

- вирішення певних теоретичних питань, що входять до загальної проблеми дослідження;
- розробка критеріїв, показників та компонентів, за якими оцінюються особливості та міра сформованості досліджуваного феномену;
- визначення рівнів сформованості досліджуваного явища;
- встановлення існуючих вад і труднощів, чинників визначеного стану речей, типових особливостей;
- обґрунтування необхідної системи заходів для оптимізації освітнього процесу та її реалізацію;
- експериментальну перевірку ефективності запропонованої системи формувальних заходів;
- розробку методичних рекомендацій і пропозицій щодо використання результатів дослідження в практиці роботи закладів дошкільної освіти.

Приклад ймовірного формулювання завдань дослідження наводиться у додатку К.

Об'єкт і предмет дослідження

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. *Об'єктом* дослідження або областю, у межах якої розглядається досліджувана проблема, є *процес*, система показників, закономірностей, зв'язків, відносин, видів діяльності тощо. Формулювання *предмету* дослідження спрямоване на виділення з об'єкта дослідження вузької і конкретної області дослідження – умов (психологічних, педагогічних, соціальних, організаційних), технологій, особливостей.

Гіпотеза дослідження

Гіпотеза є припущенням щодо умов, які сприятимуть оптимізації освітнього процесу у ЗДО, покращуватимуть показники досліджуваного явища. Набір умов або методів, які, на думку автора, мають позитивно вплинути на досліджуване явище, мають пов'язуватися з даною темою дослідження, враховувати її специфіку, бути конкретними та обґрунтованими. Магістрант має уникати під час формулювання припущення голослівних фраз, загальних міркувань, абстрактних суджень.

Методика та експериментальна база дослідження

Метод дослідження – це сукупність прийомів, способів і правил, які використовує дослідник з метою одержання нових знань, фактів, формулювань категорій, розробки обґрунтованих практичних рекомендацій. Характеристика методичної частини випускної кваліфікаційної роботи передбачає опис методів збирання науково-практичної інформації та її обробки.

Методика – це послідовність розв'язання часткових завдань на основі обраних методів дослідження, певної системи умов та вимог. Методи і методика дослідження слугують інструментами розв'язання поставленої мети. Вибір науково обґрунтованих, адекватних завданням дослідження методів та методик збору, обробки та аналізу теоретичних та емпіричних даних є запорукою якісного виконання кваліфікаційної роботи освітнього рівня «магістр».

До *теоретичних методів* дослідження відносяться: аналіз, порівняння, систематизація, класифікація та узагальнення даних психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження. До *емпіричних* – аналіз продуктів діяльності, бесіди, спостереження, тестування, анкетування, метод експертної оцінки, моделювання експериментальних ситуацій, вивчення та узагальнення досвіду роботи педагогів.

Важливою частиною наукової роботи є статистична та аналітична обробка експериментальних даних. Адекватність методики дослідження предмету та завданням – запорука успішного виконання студентом кваліфікаційної роботи.

Експериментальною базою дослідження слугують заклади дошкільної освіти свого регіону. Учасниками експерименту є дошкільники, педагоги ЗДО та батьки досліджуваних. Склад експериментальної групи налічує 15–20 дітей дошкільного віку.

Наукова новизна і практичне значення результатів дослідження

Наявність в кваліфікаційній роботі елементів новизни в теоретичному обґрунтування або методичному інструментарії визначають її наукове і практичне значення. Наукове значення роботи полягає в уточненні змісту понятійного апарату дослідження, обґрунтуванні критеріїв та показників, за якими оцінюється рівень сформованості досліджуваного явища, у творчій розробці або вдосконаленні методичного інструментарію.

Під час формулювання наукової новизни можна вживати такі вислови: "уперше обґрунтовано", "уточнено положення..", "розроблено метод..., який відрізняється від...", "експериментально доведено залежність між...", "визначено особливості... й чинники розвитку...", "модернізовано... метод... у частині....", "розроблено критерії та показники прояву", "визначено рівні сформованості...", "дістали подальшого розвитку....", "вдосконалено методику...".

Апробація результатів дослідження

Важливим показником успішного виконання кваліфікаційної роботи є апробація студентом досягнутих результатів шляхом публікацій статей та тез за темою дослідження у наукових збірниках і виступів з доповідями й повідомленнями з досліджуваної проблеми на науково-практичних конференціях різного рівня (Міжнародних, Всеукраїнських, обласних, міських, вузівських) та засіданнях кафедри. Слід вказати кількість опублікованих тез, статей та виголошених доповідей й повідомлень. Перераховуючи опубліковані разом зі співавторами наукові праці, необхідно конкретизувати особистий внесок студента.

Основна частина (розділи, підрозділи)

Зміст розділів має відповідати завданням, сформульованим у вступі й послідовно розкривати тему роботи. Основний текст кваліфікаційної роботи присвячено аналізу наукової літератури з теми дослідження, детальному опису використаних методів, результатів обробки зібраних емпіричних даних, основних результатів. Розподіл матеріалів кваліфікаційної роботи здійснюється за трьома або за двома розділами.

Перший розділ – теоретичний, містить теоретичний аналіз досліджуваної проблеми у науковій літературі сучасності та минулого. У ньому визначається стан розробки проблеми вітчизняними та зарубіжними філософами, психологами, педагогами; уточнюється зміст провідних категорій дослідження; формулюються концептуальні підходи; встановлюється роль основних чинників впливу на досліджуване явище. Аналіз джерел здійснюється відповідно до

шифру спеціальності, з якої магістрант виконує дослідження. У першому розділі конкретизуються основні етапи розвитку наукових уявлень з проблеми, що вивчається, критично висвітлюються відомі у цій сфері роботи, фокусується увага на "вузьких місцях" розв'язання існуючої проблеми на сучасному етапі.

Матеріали теоретичного розділу складаються зазвичай з трьох підрозділів. Перший присвячено уточненню основних понятійних категорій; другий – аналізу динаміки розвитку досліджуваного явища упродовж дошкільного дитинства або певних його вікових періодів; у третьому підрозділі характеризуються чинники, які впливають на розвиток феномену, що вивчається (різних видів діяльності, умов організації життя, статевої належності дітей, різних типів соціальних інституцій тощо).

Огляд джерел повинен бути систематизованим аналізом теоретичної, методичної й практичної сторін досліджуваної проблеми, її новизни, значущості, переваг і недоліків проаналізованих праць, які доцільно згрупувати таким чином:

- праці, що висвітлюють динаміку розвитку проблеми (сучасні та минулих років);
- роботи, безпосередньо присвячені темі й ті, що розкривають лише окремі її аспекти;
- праці вітчизняних та зарубіжних провідних фахівців з обраної теми;
- дослідження педагогів, психологів та спеціалістів інших галузей наукового знання.

Закінчувати огляд наукових джерел слід стислим висновком про стан висвітлення основних аспектів теми у проаналізованих джерелах; констатацією існування зв'язку обраного напряму дослідження із планами кафедри, із галузевими та (або) державними планами й програмами.

Другий та третій розділи кваліфікаційної роботи – *експериментальні*.

Другий розділ присвячено констатувальному експерименту: детальному опису методики діагностики досліджуваного явища (під кожний компонент – когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий); аналізу критеріїв та показників оцінки міри його сформованості у досліджуваних; встановленню особливостей впливу на явище (процес) віку, статі та особливостей сімейного й суспільного виховання.

Третій розділ містить матеріали формувального та контрольного експериментів. В ньому обґрунтовується модель оптимізації освітнього процесу на експериментальному майданчику, зокрема розкриваються основні принципи організації формувального експерименту та визначені магістрантом педагогічні (психолого-педагогічні, організаційно-педагогічні) умови сприяння ефективному розвитку (вихованню, навчанню) досліджуваного явища; детально описується методика формувального експерименту (під кожну педагогічну умову);

характеризується процедура та методи контрольного експерименту, оцінюється ефективність застосованої системи впливів; формуються методичні рекомендації педагогам щодо покращання освітньої роботи в означеному у дослідженні напрямі.

Якщо кваліфікаційна робота включає *два розділи*, то перший розділ є теоретичним, а другий – присвячений експериментальній частині.

Висновки за розділами

Кожний розділ кваліфікаційної роботи завершується короткими висновками, які підводять підсумки окремих етапів роботи. За першим розділом – стосовно аналізу наукових джерел та стану розробки проблеми, за другим – щодо програми проведення констатувального експерименту, за третім – відносно організованої системи формування та оцінки її ефективності. На висновках за розділами базуються формулювання основних наукових результатів і методичних рекомендацій дослідження в цілому. Орієнтовний обсяг висновків за кожним розділом – 1 сторінка.

У висновках до розділів магістрантом подається інформація теоретичної або практичної спрямованості лише узагальненого характеру, без посилань на джерела та авторів наукових праць.

Висновки (загальні)

В кінці кваліфікаційної роботи наводяться загальні висновки – найбільш суттєві узагальнені судження щодо проведеного дослідження, визначеного змісту провідних категорій, зафіксованих тенденцій, досягнутих результатів. Загальні висновки мають чітко відповідати меті та кожному з визначених завдань дослідження, відображати наукову та практичну цінність одержаної інформації. Загальні висновки нумеруються, висвітлюючи результати теоретичного опрацювання наукових джерел та усіх етапів експериментальної роботи. Вони формуються лаконічно, містять конкретну інформацію про досліджуване явище та досягнуті на кожному етапі роботи результати. У висновках характеризуються шляхи практичного використання одержаних результатів та перспективи подальшого розвитку даного наукового дослідження. Кількість висновків не може бути меншою за кількість визначених у вступі завдань дослідження. Орієнтовний обсяг загальних висновків – 2–3 сторінки. Зразок оформлення загальних висновків кваліфікаційної роботи подано у *додатку Л*.

Список використаних джерел

У процесі написання кваліфікаційної роботи магістрант зобов'язаний посилатися на автора та джерело, з якого він запозичує матеріали, тлумачить окремі положення або використовує результати (критерії оцінки, зміст провідних категорій, класифікації тощо).

До використаних літературних джерел відносяться монографії, навчальна література (підручники, посібники), матеріали дисертацій, авторефератів, тез, наукові статті, та опубліковані в періодиці, методичні рекомендації й програми, законодавчі та інструктивні матеріали, статистичні та електронні збірники, розміщені в Інтернеті тощо.

Під час складання списку використаної літератури слід вказати усі реквізити джерела, прізвище та ініціали автора, назву роботи, місце і назву видавництва, рік видання та кількість сторінок. Для статей, опублікованих в періодиці, слід вказати найменування видання, номер, рік, а також сторінки журналу (від і до). Літературні джерела мають бути розміщені в алфавітному порядку за прізвищем авторів або назвою роботи у разі використання збірника праць. Спочатку подаються джерела українською мовою, потім – іноземною (за умови наявності останніх). Приклад оформлення списку літератури подано у *додатку М*.

Додатки

Додатки подаються у кваліфікаційній роботі за необхідності, якщо вони відповідають її змісту й слугують доповненням до розкриття окремих положень дослідження для об'єктивної оцінки наукової і практичної значущості результатів дослідження. Кількість додатків визначається магістрантом самостійно або після консультації з науковим керівником. У додатках деталізуються використані у дослідженні методи, вміщуються допоміжні аналітичні розрахунки, проміжні результати обробки статистичних даних, матеріали експертних оцінок, тексти комп'ютерних програм, графічний матеріал, опис алгоритмів, копії документів, які підтверджують об'єктивність використаної інформації (заповнені протоколи спостережень, деталізація літературних текстів; протоколи спостережень за поведінкою дітей різних рівнів сформованості досліджуваного явища; заповнені педагогами та батьками бланки анкет), процедура розрахунків за формулами; фотографії тощо.

В основному тексті кваліфікаційної роботи на всі додатки повинні бути посилання. Додатки слід подавати у порядку посилань на них в тексті випускної роботи. Кожний додаток слід починати з нової сторінки з вказівкою зверху сторінки слова "Додаток" та його позначення. Додаток повинен мати назву, яку слід записати симетрично тексту з прописної літери окремою строкою. Додатки позначаються заглавними літерами українського алфавіту, починаючи з А.

4. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз сучасного стану розробки досліджуваної проблеми здійснюється магістрантом безпосередньо під час опрацювання наукової літератури (монографій, підручників та посібників, статей, тез доповідей, реферативних та інформаційних видань тощо). Збір теоретичної інформації слід здійснювати послідовно – від сучасних джерел до праць минулих років. Вивчення матеріалу доцільно починати з найбільш фундаментальних праць провідних у даній галузі знань фахівців. Пошук варто продовжити у напрямі від загального до часткового, тобто від визначення базових положень до конкретизації кожного з них.

Конспектуючи матеріал, слід фіксувати лише інформацію, безпосередньо пов'язану з темою дослідження. Виписувати цитати доцільно лише на одному боці окремих аркушів паперу стандартного розміру, оскільки такий спосіб запису сприяє кращій орієнтації в опрацьованому матеріалі та його систематизації. Кожну цитату слід супроводжувати бібліографічним посиланням на джерело запозичення. Важливо взяти до уваги: в основному тексті кваліфікаційної роботи варто уникати довгих цитат. Авторські положення, визначення, отримані дані необхідно викласти своїми словами та послатися на джерело. В іншому разі перевірка наукової роботи на плагіат зафіксує значну кількість запозичень.

Теоретична основа дослідження обов'язково включає вивчення та використання наукових праць вітчизняних та зарубіжних авторів в області, пов'язаній з досліджуваною проблемою. Критичний аналіз наукової літератури, що визначає теоретичні основи дослідження, дозволить студенту виділити головне і суттєве, оцінити доробок провідних фахівців, сформулювати контури майбутньої кваліфікаційної роботи, її концептуальні засади (теоретичні уявлення, ідеї, погляди на явище, способи його розуміння, трактовки).

Логічним завершенням роботи з теоретико-методологічного аналізу наукових підходів психологів та педагогів до досліджуваної проблеми є констатація її стану, ступеня вивчення й розробки на сьогоднішній момент. Магістрант має чітко схарактеризувати, які аспекти проблеми досліджені найбільше, а які питання залишаються недостатньо розв'язаними та потребують подальшого вивчення та уточнення.

Інформація, одержана студентом внаслідок опрацювання наукових джерел провідних психологів і педагогів, використовується в тексті кваліфікаційної роботи прямо або опосередковано – у переробленому вигляді, викладається у довільній формі, обов'язково містить посилання на автора (авторів) кожної конкретної праці. Некоректним і неприпустимим є запозичення теоретичного

положення, визначення, критеріїв, емпіричних даних без посилання на автора-розробника.

Вивчаючи стан розробки досліджуваної проблеми, доцільно групувати інформацію за такими рубриками:

- тези, положення, концептуальні підходи, визнані більшістю фахівців з досліджуваної проблеми;
- дискусійні питання, які недостатньо розроблені в педагогіці й потребують подальшого наукового обґрунтування;
- питання, що добре розроблені теоретично, проте недостатньо підтверджені експериментально;
- аспекти проблеми, які виявляться фактично недослідженими у вітчизняній педагогіці.

Коректний аналіз психолого-педагогічних джерел, чітке визначення концептуальних засад дослідження – запорука успішної організації, проведення експериментальної частини дослідження, аналізу та узагальнення отриманих в ньому емпіричних даних.

5. ЗБІР ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Збір фактичного матеріалу – один з найбільш відповідальних етапів підготовки випускної кваліфікаційної роботи. Від того, наскільки професійно та повно зібрано фактичний матеріал, значною мірою залежить своєчасне та якісне написання кваліфікаційної роботи. Перш ніж розпочати роботу із збору емпіричних даних, магістрант разом з науковим керівником ретельно продумують, який саме фактичний матеріал необхідний для реалізації та обґрунтування достовірності одержаної інформації з теми дослідження.

Упродовж науково-педагогічної практики студент повинен зібрати фактичний матеріал за темою свого дослідження, зробити виписки з необхідної документації, опрацювати нормативні документи та методичні розробки, які регламентують роботу експериментальної установи (заклад дошкільної освіти, Центр розвитку тощо). Зібраний емпіричний матеріал повинен бути достатнім й достовірним, відповідати темі конкретної кваліфікаційної роботи, забезпечувати єдність теоретичних основ та проведеного експерименту.

У ході збирання фактичного матеріалу магістру належить комплексно підходити до вивчення проблеми, розглядати її у різних зв'язках та взаємозалежностях, аналізувати явище і показники його розвитку в динаміці, використовувати такий аналітичний прийом, як порівняння. Аналіз динаміки розвитку явища, що вивчається, уможливорює фіксацію впливів різноманітних чинників, зокрема віку досліджуваних, їхньої статевої належності, особливостей виховання в сім'ї та суспільному закладі. Тому магістрант супроводжує процес аналізу визначенням та оцінкою головних чинників впливу. Правильна обробка одержаної інформації – запорука отримання коректних та обґрунтованих результатів та формулювання коректних висновків.

6. ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

6.1. Вимоги до оформлення тексту випускної роботи

Оптимальний обсяг кваліфікаційної роботи згідно «Положення про випускню кваліфікаційну (дипломну) роботу здобувача вищої освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя» – від 60 до 80 сторінок машинописного тексту (без урахування додатків і списку літературних джерел). Випускна кваліфікаційна робота друкується на одній стороні листа білого паперу формату А4 через півтора інтервали. Поля на сторінках розміщуються так: ліворуч – 30 мм, праворуч – 10 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм. Набір тексту кваліфікаційної роботи на комп'ютері здійснюється з використанням текстового редактора Word. При цьому рекомендується використовувати шрифт типу Times New Roman, кегль – 14. Бібліографічне оформлення роботи повинно відповідати вимогам Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015.

Текст кваліфікаційної роботи повинен бути написаний магістром самостійно. Якщо магістранта обвинуватять у плагіаті, то робота може бути знята із захисту. До захисту випускна робота подається у переплетеному вигляді. Вона має відповідати таким вимогам до її оформлення:

- листи кваліфікаційної роботи слід пронумерувати (номер сторінки виставляється у правому верхньому кутку аркуша); нумерація сторінок основного тексту і додатків має бути наскрізною;
- текст роботи необхідно поділити на розділи та підрозділи; розділи повинні мати порядкові номери у межах усього тексту, позначатися арабськими цифрами без крапки в кінці; номер підрозділу складається з номеру розділу й підрозділу, розділених крапкою (в кінці крапка не ставиться); розділи й підрозділи мають назви, які чітко й коротко відображають їх зміст, друкуються з прописної букви;
- заголовки структурних частин роботи "Зміст", "Вступ", "Розділ 1" тощо друкуються великим літерами жирним шрифтом по центру;
- заголовки розділів друкують великими літерами жирним шрифтом;
- заголовки підрозділів друкують з абзацного відступу малими літерами (окрім першої прописної) звичайним шрифтом, співвіднесеним з розміром шрифту основного тексту;
- нумерація сторінок здійснюється арабськими цифрами;
- першою сторінкою кваліфікаційної роботи є титульна сторінка, яку включають у загальну нумерацію тексту;
- на титульній сторінці номер не ставиться;
- на наступних, після титульної сторінки, листах номер ставиться у правому верхньому кутку без крапки в кінці;

- нумерація розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул подається арабськими цифрами без знака "№";
- перед кожною позицією під час перерахування слід ставити дефіс або кружечок – bullet;
- кожний розділ кваліфікаційної роботи та висновки до розділів варто починати з нової сторінки;
- слово "Зміст" пишеться як заголовок симетрично тексту з прописної літери; у змісті вказуються: номери та назви розділів й підрозділів, номери сторінок; назви, включені до змісту, записуються малими літерами, починаючи з прописної;
- список літератури слід включати до змісту кваліфікаційної роботи;
- назви, які наводяться в тексті випускної роботи і на ілюстраціях (таблицях, графіках, діаграмах тощо), мають бути однаковими;
- текст кваліфікаційної роботи має бути чітким, викладеним науковим стилем, не містити різних тлумачень провідних категорій;
- у тексті повинні використовуватися наукові терміни, позначення і визначення, загальноприйняті у науковій педагогічній та психологічній літературі;
- в тексті не дозволяється використовувати звороти розмовної мови;
- неприпустимо теоретичний аналіз конкретних праць фахівців та якісно-кількісний аналіз одержаних у дослідженні емпіричних даних підмінити загальними фразами, абстрактними міркуваннями.

Текст чергового розділу (підрозділу) слід оформлювати, як тільки для нього накопичено достатньо матеріалу, здійснено аналіз даних, виконані розрахунки, підготовлено наочний матеріал. Текст може бути попереднім, розділ або підрозділ спочатку оформляються у першій редакції. Письмове оформлення думок допомагає магістранту послідовно домагатися рішення проблеми, вдосконалювати зміст та структуру роботи, конкретизувати шляхи подальшого розгортання дослідження.

6.2. Вимоги до оформлення рисунків, таблиць, графіків, формул

Кількість ілюстративного матеріалу має бути достатньою для пояснення тексту кваліфікаційної роботи. Рисунки, таблиці, графіки, діаграми краще подавати в основному тексті та нумерувати арабськими цифрами наскрізною нумерацією. Нумерація складається з номеру розділу і порядкового номеру ілюстрації, розділених крапкою, наприклад, (2.1). Різні види ілюстрацій використовуються під час обробки *різного емпіричного матеріалу*. Недоцільне використання двох або трьох видів ілюстрацій (наприклад, таблиць і графіків) з метою узагальнення одних й тих самих даних дослідження.

Таблиці використовують з метою наочності й зручності порівняння показників та фіксації виявлених у дослідженні тенденцій. Назва таблиці

повинна відображати її зміст, бути точною та лаконічною, розташовуватися над таблицею. Під час переносу частини таблиці на іншу сторінку назву розміщують лише над першою її частиною. Таблицю розміщують під текстом, в якому уперше наведене посилання на неї. Припускається розміщення таблиці вздовж довгої сторони сторінки. Формули та математичні обрахунки краще розміщувати у додатках. Їх слід нумерувати окремою нумерацією арабськими цифрами у межах кожного додатка з додаванням перед кожною цифрою позначення додатку, наприклад, формула (A1).

За необхідності пояснення наведених у таблиці даних, слід зробити виноску. Її розміщують з абзацного відступу в кінці сторінки та відділяють від тексту короткою тонкою горизонтальною лінією з лівої сторони. Знак виноски ставлять безпосередньо після того слова, до якого подається пояснення. Знак виноски нумерується арабськими цифрами. Можна замість цифр виконати виноску зірочками *.

Таблиці слід розміщувати так, щоб їх легко було роздивлятися. Їх назви не можна скорочувати. Під час оформлення таблиць слід керуватися такими правилами:

- допускається використання в таблиці шрифту на 1–2 пункти меншого за текст кваліфікаційної роботи;
- не слід включати в таблицю графу "Порядковий номер";
- під час переносу частини таблиці на інший лист, над другою її частиною зліва пишеться слово "Продовження";
- заголовки граф і рядків слід писати з прописної літери в однині, а підзаголовки граф – з малої або прописної, якщо вони мають самостійне значення.

Формули в кваліфікаційній роботі нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули, розділених крапкою. Нумери формул пишуться у круглих дужках з правого поля листа, наприклад, (2.1) – перша формула другого розділу. Під час оформлення формул слід дотримуватися таких правил:

- формули слід виділяти з тексту окремим рядком; вище і нижче кожної формули слід залишити по одному вільному рядку;
- якщо формула не вміщується в одному рядку, вона повинна переноситися після знаку (рівності, плюс, мінус, множення, ділення), при цьому на початку наступного рядка знак повторюють;
- посилання на формули за текстом магістерської роботи подають у дужках.

Зразок оформлення формули

$$C_i = \frac{\sum_{i=1}^N (R_i^- + R_i^+)}{N - 1} \quad (2.1)$$

7. ЕКСПЕРТИЗА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Експертна оцінка кваліфікаційної роботи передбачає її передзахист на засіданні кафедри дошкільної освіти НДУ імені М.Гоголя, наявність відзиву наукового керівника та рецензій експертів, результати перевірки на плагіат.

У відзиві наукового керівника мають бути відображені такі моменти:

- актуальність теми дослідження;
- ступінь самостійності магістранта у проведенні дослідження та інтерпретації одержаних результатів;
- обґрунтованість та достовірність отриманих у дослідженні даних;
- наукова новизна та практична значущість результатів роботи;
- уміння узгоджувати теоретичні основи дослідження з організацією експериментальної роботи;
- здатність добирати адекватні методи дослідження заявленої проблеми;
- повноту і якість розробки теми наукової роботи, її завершеність;
- логічність, послідовність, аргументованість, літературну грамотність викладу матеріалу;
- апробація й можливість використання в педагогічній практиці основних положень та результатів проведеного дослідження;
- ставлення магістранта до роботи впродовж навчання в магістратурі;
- сильні сторони роботи та наявні в ній недоліки;
- відповідність оформлення матеріалів кваліфікаційної роботи заявленим вимогам;
- рівень готовності магістра до виконання майбутніх професійних обов'язків.

Заключна частина відзива повинна містити висновок щодо відповідності випускної кваліфікаційної роботи вимогам до досліджень освітнього рівня «магістр» та формулювання судження щодо можливості його присудження студенту. Свій відгук науковий керівник пише у документі "Подання голові екзаменаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної роботи", підписує особисто, зазначивши свої ініціали, прізвище, посаду, науковий ступінь, вчене звання та дату.

Допущена завідувачем кафедри дошкільної освіти НДУ ім. М.Гоголя до захисту кваліфікаційна робота спрямовується на рецензування доктором або кандидатом наук. На одну роботу пишеться дві рецензії, одна з яких може бути внутрішньою, а друга - зовнішньою. Завдання рецензента – допомогти екзаменаційній комісії різнобічно й об'єктивно оцінити кваліфікаційну роботу щодо її наукового рівня та літературного оформлення.

Визначаючи якість наукової роботи випускника ЗВО, рецензент повинен проаналізувати її, керуючись принциповими міркуваннями, що усувають будь-яку суб'єктивну думку. Зазвичай, рецензія складається з трьох частин: загальної, докладного аналізу та висновків. У загальній частині рецензії відзначається:

- місце кваліфікаційної роботи серед праць, опублікованих на подібну тему, тобто, що нового в ній, або чим вона відрізняється від них;
- актуальність теми дослідження (затребуваність науки і педагогічної практики, зв'язок із державними чи галузевими науковими програмами, пріоритетними напрямками розвитку науки й техніки);
- ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у кваліфікаційній роботі (їх достовірність, новизна);
- ключові проблеми, висновки й твердження, що викликають сумніви;
- значущість праці для науки й практики, новизна, перспективність, практична цінність, можливі конкретні шляхи використання результатів дослідження;
- відповідність ілюстративного матеріалу одержаним емпіричним даним, його оформлення відповідно вимог;
- переважання в роботі нових або застарілих наукових джерел;
- термінологія, структура роботи, стиль викладу матеріалів (науковий, діловий, публіцистичний, описовий);
- оформлення кваліфікаційної роботи.

У докладному аналізі наукової роботи випускника наводиться перелік помічених недоліків, наприклад: неточних і неправильних визначень та формулювань, смислових і стилістичних вад. У висновках рецензент обов'язково оцінює кваліфікаційну роботу за чотирибальною системою: *відмінно, добре, задовільно та незадовільно*. Рецензію складають в одному примірнику. Її підписує особисто рецензент, зазначивши свої ініціали, прізвище, посаду, науковий ступінь, вчене звання, почесні звання та дату. Підпис рецензента засвідчують в установі, в якій він працює.

Вимоги до написання рецензії багато в чому співпадають з вимогами до відгуку наукового керівника, водночас вони більшою мірою стосуються не стільки характеристики особистості виконавця кваліфікаційної роботи, скільки суті рецензованих матеріалів.

Список рецензентів по кафедрі дошкільної освіти НДУ ім.М.Гоголя затверджується розпорядженням декану факультету педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв разом із призначенням наукових керівників і передається до навчально-методичного відділу для його затвердження проректором з навчальної роботи.

Магістранту надається можливість ознайомитися з рецензією не пізніше двох днів до дати захисту кваліфікаційної роботи. Студент повинен підготувати письмові відповіді на запитання, зауваження та побажання, викладені у відгуку наукового керівника та в рецензіях. Письмова форма відповідей сприятиме чіткості та аргументованості його виступу під час захисту своєї наукової роботи. Варто використати можливість посилання на текст кваліфікаційної роботи, що надасть відповідям студента більшої конкретності та переконливості.

Кваліфікаційна робота перевіряється на плагіат у системі StrikePlagiarism.com. Позитивний результат перевірки є важливою умовою допуску до захисту. Максимальний обсяг цитувань для кваліфікаційних досліджень не повинен перевищувати 40% першого коефіцієнту та 15% другого коефіцієнту, всі цитати мають бути правильно позначені.

8. ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Виконану згідно з усіма вимогами випускни кваліфікаційну роботу магістрант подає до палітурної майстерні для її належного оформлення (переплетення).

До захисту кваліфікаційної роботи допускаються студенти, які виконали вимоги навчального плану. Не пізніше як за два тижні до захисту, відповідно із затвердженим графіком засідань екзаменаційної комісії, кафедра на підставі успішного передзахисту роботи із врахуванням результатів перевірки на плагіат надає рекомендацію щодо захисту кваліфікаційної роботи здобувача.

Процедура захисту включає:

- доповідь магістранта за змістом роботи;
- відповіді магістранта на запитання членів комісії та інших осіб, присутніх на захисті;
- наукову дискусію з проблеми;
- оголошення відгуку наукового керівника та рецензій або виступи наукового керівника та рецензентів;
- заключне слово магістранта;
- рішення комісії щодо оцінки роботи.

Для виступу перед екзаменаційною комісією здобувачеві надається до десяти хвилин, що відповідає, озвученню приблизно трьох-чотирьох сторінок тексту. Усний виступ здобувача на відкритому засіданні екзаменаційної комісії, як правило, містить:

- обґрунтування актуальності теми;
- визначення мети кваліфікаційної роботи, логіки реалізації конкретних завдань;

- розкриття сутності наукової новизни, практичної значущості отриманих результатів дослідження;

- виклад висновків, рекомендацій.

Захист кваліфікаційної роботи відбувається на відкритому засіданні екзаменаційної комісії, має характер наукової дискусії, проходить в обстановці високої вимогливості й дотримання наукової етики. Доповідь випускника повинна бути науковою, добре аргументованою, чіткою, переконливою, лаконічною, а спосіб викладу – спокійним, неквапливим, діловим.

Текст виступу може супроводжуватися додатковими матеріалами (схемами, кресленнями, таблицями, діаграмами, графіками, слайдами, фото-, кіно- та відеоматеріалами, плакатами тощо), які унаочнюють доведення відповідних положень наукової роботи, зроблених висновків та внесених пропозицій. Наочний матеріал повинен бути тісно пов'язаний із текстом роботи. Наочні матеріали слід оформлювати так, щоб їх можна було демонструвати без ускладнень, щоб їх могли бачити та, в разі потреби, передивитися, присутні в аудиторії.

Важливим моментом процедури захисту є відповіді магістранта на запитання членів екзаменаційної комісії. Випускник повинен бути готовий відповісти на питання за змістом будь-якої з публікацій, вказаних ним у списку використаних джерел. Відповіді засвідчують ступінь професіоналізму студента, міру його самостійності, здатність мобілізуватися в екстремальній ситуації. Перед тим, як відповісти на усі задані запитання, магістрант повинен уважно їх вислухати, занотувати, в разі необхідності, уточнити їх суть. Доцільно не поспішати з відповідями, зважувати, обґрунтовувати та доводити їх, торкатися лише суті питання, уникати голослівних фраз.

9. ОЦІНКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Оцінці підлягають кваліфікаційні роботи теоретичного та прикладного характеру. Однак критерії їх оцінювання дещо відрізняються: у першому випадку перевага надається оцінці наукового, а у другому – прикладного, практичного результату.

В теоретичній кваліфікаційній роботі оцінюється *глибина* здійсненого виконавцем наукового аналізу наукових джерел з проблеми дослідження, новизна та наукова значущість концептуальних основ, методологічної основи роботи, висновків для даної галузі знань. Важливим свідченням високої якості виконання теоретичної частини кваліфікаційної роботи слугує публікація наукової статті з теми дослідження у збірнику наукових праць до міжнародної конференції. Визнання одержаних результатів міжнародною науковою спільнотою слугує об'єктивним показником високої якості наукової роботи.

Враховуючи складність теоретичної роботи для пересічного студента-випускника, більшість виконавців надають перевагу прикладним кваліфікаційним роботам. В ході оцінювання прикладної наукової роботи слід виходити, перш за все, з розуміння, що вона є працею *дослідницького характеру*, яка повинна бути актуальною, містити елементи новизни у постанові питання, мати наукове і практичне значення.

Кваліфікаційна робота оцінюється за такими критеріями:

- *новизною* (одержаний в роботі результат має містити щось *нове*);
- рівнем та характером розкриття *актуальності теми* дослідження (значущістю для даного моменту, соціальною затребуваністю, недостатньою розробленістю);
- *ступенем* теоретичної обґрунтованості та науково-дослідного *опрацювання проблеми*;
- *чіткістю характеристики* мети, задач, об'єкта, предмета дослідження, гіпотези;
- *адекватністю методики* констатувального, формувального та контрольного етапів дослідження предмету та завданням дослідження;
- *чіткою структурою* матеріалів дослідження;
- *відповідністю* назв розділів та підрозділів їх змісту;
- *комплексним підходом* до розв'язання досліджуваної проблеми;
- *достовірністю* одержаних результатів;
- *логікою та стилем викладу* матеріалів дослідження;
- *результативністю* розв'язання конкретних наукових завдань;
- *коректним оформленням* ілюстративного матеріалу та роботи в цілому;

- *прикладною значущістю* (доступністю застосування практиками);
- *ставленням* магістранта до роботи;
- *грунтовністю відповідей* на запитання членів комісії.

Рішення про оцінку кваліфікаційної роботи ухвалюється на закритому засіданні екзаменаційної комісії. Оцінювання кваліфікаційної роботи здійснюється за національною шкалою та за 100 бальною шкалою Університету. При оцінюванні кваліфікаційної роботи Екзаменаційна комісія враховує такі основні компоненти (див. табл. 1):

1) вагомість отриманих наукових результатів та якість оформлення кваліфікаційної роботи;

2) презентацію та представлення результатів роботи під час офіційного захисту;

3) оприлюднення результатів кваліфікаційної роботи (участь в наукових конференціях, конкурсах студентських наукових робіт, наявність наукової публікації за результатами кваліфікаційної, впровадження результатів наукової роботи в практику, наявність актів впровадження).

Таблиця 1

Орієнтовні критерії оцінювання

<i>№ з/п</i>	<i>Орієнтовні критерії оцінювання</i>	<i>Кількість балів</i>
1.	Вагомість отриманих наукових результатів: <ul style="list-style-type: none"> • точність та коректність формулювань наукових положень та висновків; • наукова новизна та практична значущість; • актуальність обраної теми наукового дослідження; • чіткість постановки мети та завдань кваліфікаційної роботи та повнота їх реалізації; • адекватність обраних методів наукового дослідження; • обсяг отриманих експериментальних даних та глибина їх інтерпретації; • дотримання наукового стилю викладу інформації. 	до 50 балів
2.	Якість оформлення кваліфікаційної роботи відповідно до встановлених вимог.	до 10 балів
3.	Представлення результатів кваліфікаційної роботи на офіційному захисті (якість доповіді та мультимедійної презентації, відповіді на запитання).	до 30 балів
4.	Оприлюднення результатів кваліфікаційної роботи: <ul style="list-style-type: none"> • участь в наукових конференціях, конкурсах студентських наукових робіт; 	до 10 балів

	<ul style="list-style-type: none"> ● наявність наукової публікації за результатами кваліфікаційної роботи (в друкованому чи електронному виданні); ● впровадження результатів наукової роботи в практику, наявність актів впровадження. 	
	Максимальна оцінка.	100

Здобувачеві, який успішно захистив кваліфікаційну роботу, за рішенням Екзаменаційної комісії присвоюється ступінь магістра, видається диплом і додаток до нього.

Якщо за національною чотирибальною шкалою здобувач вищої освіти склав усі екзамени та диференційовані заліки лише з оцінками «відмінно» та «добре», з яких не менше 75% дисциплін навчального плану на «відмінно», і захистив кваліфікаційну роботу з оцінкою «відмінно», йому видається диплом з відзнакою. За пропозицією екзаменаційної комісії кращі кваліфікаційні роботи відзначаються заохочувальними заходами, зокрема, наданням випускникам рекомендацій до вступу в аспірантуру тощо.

Якщо захист кваліфікаційної роботи визнається незадовільним, екзаменаційна комісія ухвалює рішення щодо можливості повторного захисту тієї самої роботи з доопрацюванням, чи необхідності опрацювання нової теми, визначеної кафедрою.

Здобувач, який не захистив кваліфікаційної роботи, допускається до повторного її захисту протягом трьох років після закінчення курсу навчання в Університеті.

Здобувачам, які не захищали кваліфікаційної роботи з поважної причини (підтвердженої документально), наказом ректора може бути продовжено термін навчання до закінчення терміну роботи екзаменаційної комісії з метою захисту кваліфікаційної роботи, але не більше, ніж на один рік. Не пізніше двох тижнів після останнього засідання ЕК, електронні файли захищених кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти мають бути завантажені у репозитарій Університету із заповненими анотаціями українською та англійською мовами.

Нижче подано зразки оформлення матеріалів кваліфікаційної роботи та додатків до неї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бугаєць Н.О., Зінченко Н.М., Казачков І.В. та ін. Методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2022. 38 с.
URL:<http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/2648/1/Методичні%20рекомендації%20до%20написання%20кваліфікаційних%20робіт.pdf>(дата звернення: 28.04.2023).
2. ДСТУ 3008:2015 Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [На заміну ДСТУ 3008-95; чинний від 2017-07-01]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 26 с. URL: https://science.kname.edu.ua/images/dok/derzhstandart_3008_2015.pdf (дата звернення: 25.04.2023).
3. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше; чинний від 2016-07-01]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с. З внесеними поправками. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2017/06_21_posylannia/dstu_8302.pdf (дата звернення: 15.04.2023).
4. Положення Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя «Про академічну доброчесність» [Електронний ресурс]. 2019. URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/norm_baza/polozennia_pro_akademichny_dobrochesnist.pdf(дата звернення: 28.04.2023).
5. Положення про випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу здобувача вищої освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Наказ ректора університету 28 квітня 2022 року №60. URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/norm_baza/2022%20Положення%20про%20кваліф.%20%28дипл.%29%20роботи.pdf (дата звернення: 16.03.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

Орієнтовний перелік тем кваліфікаційних робіт на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Теми систематизовано за змістовими блоками, що має спростити студенту процес самовизначення. Детальніше про зміст кожного блоку.

І. Становлення і розвиток особистості у ЗДО та сім'ї

- Педагогічні умови розвитку у дошкільників статевої диференціації та ідентифікації.
- Становлення у дітей (раннього, молодшого, старшого) дошкільного віку статевої поведінки.
- Формування у дітей старшого дошкільного віку цілісної наукової картини світу (елементарного світогляду).
- Формування у дітей 5-7 років ціннісного ставлення до власного здоров'я.
- Психолого-педагогічні умови розвитку у дітей старшого дошкільного віку особистісного здоров'я.
- Формування гуманних взаємин дошкільників різних віково-статевих груп з дорослими (однолітками).
- Оптимізація процесу статевого виховання дитини 5-7 років у закладі дошкільної освіти_ (та сім'ї).
- Розвиток у дітей дошкільного віку (молодшого, старшого) ціннісного самоставлення.
- Педагогічні умови формування у дітей (раннього, молодшого, старшого) дошкільного віку почуття обов'язку.
- Організаційно-педагогічні умови сприяння усвідомленню дошкільниками своїх основних прав.
- Виховання у дошкільників ціннісного ставлення до батьків, (вихователів, товаришів).
- Профілактика і корекція дитячих неврозів.
- Оптимізація процесу статевого виховання дитини 5-7 років у закладі дошкільної освіти_ (та сім'ї).
- Виховання у старших дошкільників адекватної самооцінки.
- Розвиток у дітей (раннього, молодшого, старшого) дошкільного віку довірливого ставлення до оточуючих (дорослих, однолітків).
- Особливості виховання у хлопчиків та дівчаток дошкільного віку культури спілкування.

- Педагогічні умови виховання культури самовираження старших дошкільників.
- Умови формування культури самовираження старших дошкільників у комунікативній діяльності.
- Особливості розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку в музично-ритмічній (образотворчій, дослідно-експериментальній, трудовій, ігровій, навчальній) діяльності.
- Розвиток у дитини старшого дошкільного віку гуманних почуттів в процесі екологічного виховання у ЗДО.
- Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художнього краєзнавства (фольклору).
- Особливості формування здорового способу життя у старших дошкільників засобами оздоровчих технологій.
- Формування елементарних економічних знань у дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності.
- Наступність у вихованні здорового способу життя старших дошкільників та молодших школярів.

2. Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільника

- Розвиток емоційної культури дітей старшого дошкільного віку у процесі спілкування з однолітками.
- Формування вміння долати страх у дітей молодшого (старшого) дошкільного віку
- Розвиток довільної поведінки у дітей раннього віку у предметно-практичній діяльності.
- Педагогічні умови виховання у дітей дошкільного віку (молодшого, старшого) емоційної сприйнятливості.
- Виховання наполегливості дошкільників у процесі досягнення мети засобами предметної (художньої, трудової, ігрової) діяльності.
- Педагогічні умови та методи розвитку у дошкільників вміння долати труднощі.
- Технологія виховання відповідальності у дітей дошкільного віку (молодшого, старшого) у трудовій (навчальній) діяльності.
- Виховання цілеспрямованості дошкільників у предметно-практичній діяльності.
- Технологія виховання вміння приймати відповідальні рішення у дітей старшого дошкільного віку.

- Виховання упевненості в собі у дітей старшого (молодшого) дошкільного віку.
- Організаційно-педагогічні умови виховання самовладання у дітей старшого дошкільного віку в ускладнених ситуаціях.
- Виховання у дітей (раннього, молодшого, старшого) дошкільного віку емоційної культури в процесі спілкування з однолітками.
- Організація середовища, сприятливого для емоційного розвитку дітей (раннього, молодшого, старшого дошкільного) віку.
- Педагогічні умови і методи виховання у дошкільників уміння долати агресію.
- Формування у дітей старшого дошкільного віку вольової поведінки у трудовій (навчальній) діяльності.
- Попередження і подолання істерик у дошкільників засобами психотехнічних ігор і вправ.
- Організація соціальної адаптації дитини до ЗДО засобами вправ і привчань.
- Педагогічні умови використання творчих ігор у попередженні нечесності у дошкільників.
- Використання ігор з правилами у вихованні довольності поведінки старших дошкільників.
- Використання творчих ігор у подолання сором'язливості у дошкільників.

3. Виховання базових якостей особистості дошкільника

- Виховання самостійності у дітей дошкільного (молодшого, старшого) віку) у різних видах діяльності (ігровій, трудовій, комунікативній, навчальній, художній).
- Виховання самостійності старших дошкільників засобами дитячої літератури.
- Особливості розвитку самостійності у хлопчиків і дівчаток старшого (молодшого) дошкільного віку.
- Виховання толерантності дошкільників засобами фольклору.
- Розвиток емпатії старших дошкільників засобами художньої літератури.
- Педагогічні умови національно-патріотичного виховання дошкільників засобами сімейного дозвілля.
- Виховання допитливості дошкільників у предметно-практичній (дослідно-експериментальній) діяльності.

- Розвиток креативності у дітей (раннього, молодшого, старшого) дошкільного віку в художній (ігровій, дослідно-експериментальній, трудовій) діяльності..
- Особливості розвитку власної гідності у дітей старшого дошкільного віку.
- Виховання працелюбності дітей дошкільного віку (молодшого, старшого) засобами трудової діяльності.
- Виховання у дітей (раннього, молодшого, старшого) дошкільного віку людяності як базової якості особистості.
- Особливості розвитку у дітей старшого дошкільного віку совісної поведінки у взаємодії з однолітками.
- Розвиток у старших дошкільників упевненості в собі.
- Виховання у дітей (раннього, молодшого, старшого) дошкільного віку відповідальності як базової якості особистості.
- Педагогічні умови формування у дошкільників справедливості як базової якості особистості.
- Особливості розвитку допитливості (спостережливості) дітей молодшого (старшого) дошкільного віку у ЗДО та сім'ї.
- Технологія виховання у дітей старшого дошкільного віку уміння приймати власні відповідальні рішення.
- Педагогічні умови виховання дисциплінованості у старших дошкільників.
- Умови виховання моральної поведінки у дітей передшкільного віку засобами народної педагогіки.
- Педагогічні умови формування у старших дошкільників уявлень про здоров'я засобами творів мультиплікації.
- Особливості використання елементів культури рідного краю у соціалізації дітей передшкільного віку.
- Особливості патріотичного виховання дітей 6-7 років засобами декоративно-ужиткового мистецтва Чернігівського Полісся.
- Педагогічні умови економічного виховання старших дошкільників на засадах етнопедагогіки.
- Педагогічні умови національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами творів українського музичного мистецтва.

4. Формування пізнавальної активності дітей

- Педагогічні умови сприяння розширенню сенсорного досвіду дітей раннього (молодшого дошкільного) віку.

- Розвиток уміння диференціювати та називати властивості предметів найближчого оточення у дітей раннього (молодшого дошкільного) віку.
- Навчання дітей раннього віку умінню сприймати, диференціювати та узагальнювати у словах звуки мовлення.
- Розвиток у дошкільників умінь розрізняти звуки музики за висотою, тембром, ритмом, мелодією.
- Педагогічні умови активізації уміння дітей раннього (молодшого дошкільного) віку розрізняти кольори (форми, величини) предметів.
- Навчання дітей раннього (молодшого дошкільного) віку умінню усвідомлювати та називати місцезнаходження предметів у просторі.
- Збагачення уявлень дітей молодшого (старшого) дошкільного віку про час.
- Особливості сенсорного виховання дітей раннього (молодшого) дошкільного віку.
- Розвиток у дітей раннього (дошкільного) віку уміння орієнтуватися у просторі, виділяти безпечне і небезпечне.
- Розвиток у дошкільників умінь орієнтуватися у просторі- часі.
- Навчання дітей умінням класифікувати предмети за різними властивостями.
- Виховання у дітей старшого дошкільного віку уміння обирати нові завдання, виявляти здорову міру ризику.
- Особливості формування інтересу дітей старшого дошкільного віку до занять фізичною культурою засобами рухливих ігор-естафет.
- Розвиток пізнавального інтересу дошкільників засобами дослідно-експериментальної діяльності.
- Навчання дітей старшого дошкільного віку математики з використанням комп'ютера.

5. Формування у дітей дошкільного віку різних видів компетентності

- Формування у дітей (раннього, молодшого, старшого) дошкільного віку соціальної компетентності.
- Створення розвивального середовища для розвитку особистісної компетентності дошкільника.
- Розвиток інтелектуальної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами конструктивної діяльності.
- Виховання вольової компетентності дітей 5-7 років в умовах розв'язання ускладнених завдань.

- Педагогічні умови формування у дітей молодшого (старшого) дошкільного віку екологічної компетентності.
- Особливості виховання у дітей молодшого (старшого) дошкільного віку соціально-моральної компетентності.
- Виховання у дітей молодшого (старшого) дошкільного віку комунікативної компетентності у взаємодії з однолітками.
- Педагогічні умови формування соціально-комунікативних умінь дітей старшого дошкільного віку в ігровому просторі ЗДО.
- Особливості прояву дітьми старшого дошкільного віку емоційної компетентності.
- Формування у дошкільників молодшого (старшого) дошкільного віку мовленнєвої компетентності.
- Формування художньо-мовленнєвої компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобом дитячої літератури.
- Педагогічні умови формування вокальних навичок у старших дошкільників на основі традицій української співацької культури.
- Гуманізація процесу соціалізації дошкільника як запорука його соціальної компетентності.
- Виховання естетичної компетентності дітей молодшого (старшого) дошкільного віку засобами образотворчого (музичного мистецтва).
- Соціалізація дітей у різновікових групах закладу дошкільної освіти.
- Формування соціального досвіду в дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.

6. Підготовка дітей до школи у ЗДО

- Формування у старших дошкільників потребово-мотиваційної готовності до школи.
- Особливості розвитку у старших дошкільників інтелектуальної готовності до школи.
- Технологія створення у закладі дошкільної освіти безпечної життєдіяльності.
- Психолого-педагогічні умови виховання у дітей старшого дошкільного віку самовладання.
- Формування у дошкільників позитивного ставлення до власного здоров'я.
- Психолого-педагогічні умови виховання у дітей старшого дошкільного віку самовладання як складової вольової готовності до школи.

- Виховання у дітей старшого дошкільного віку уміння регулювати власні емоційні стани та настрої.
- Формування у дітей 5-7 років уміння зосереджувати увагу на завданні упродовж відведеного на нього часу.
- Розвиток у дітей старшого дошкільного віку психомоторної готовності до школи.
- Наступність у профілактиці соціальної дезадаптованості старших дошкільників і молодших школярів.
- Виховання у дітей старшого дошкільного віку уміння підтримувати високу працездатність упродовж певного часу.
- Формування у дітей 5-7 років уміння працювати у команді.
- Виховання у дошкільників умінь приймати свої обов'язки.
- Формування прагнення в дошкільників досягти високих стандартів якості виконання у навчальній (трудовій, художній) діяльності.
- Розвиток у дошкільників адекватної самооцінки у навчальній (трудовій, ігровій, художній) діяльності.
- Виховання у дошкільників уміння доцільно розподіляти час на виконання обов'язків та відпочинок.
- Наступність у профілактиці соціальної дезадаптованості старших дошкільників і молодших школярів.
- Інноваційні педагогічні технології в мовленнєвому розвитку дітей передшкільного віку.
- Особливості застосування ІКТ в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.
- Можливості передшкільної освіти у попередженні шкільної дезадаптації у дітей.
- Педагогічні умови забезпечення соціалізованості дітей передшкільного віку в художньо-перетворювальній діяльності.

Організація освітнього процесу в ЗДО

1. Організаційно - педагогічні умови формування предметно-ігрового середовища ЗДО.
2. Організаційно - педагогічні умови формування сучасного освітнього простору ЗДО.
3. Організація комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку в ЗДО.
4. Формування освітнього простору ЗДО на принципах педагогіки партнерства.
5. Особливості організації інклюзивного середовища в закладі дошкільної освіти.
6. Сучасні підходи організації інклюзивного освітнього процесу у ЗДО.
7. Проектування освітнього середовища ЗДО для розвитку дитини старшого дошкільного віку.
8. Взаємодія ЗДО і сім'ї в організації дозвілля дітей старшого дошкільного віку.
9. Взаємодія ЗДО і сім'ї в процесі національно-патріотичного виховання дошкільників.
10. Особливості організації освітнього середовища для дітей з особливими потребами в умовах інклюзивного закладу дошкільної освіти.
11. Організація мовленнєвої (пізнавальної, предметно-практичної, художньої, логіко-математичної, експериментально-дослідницької тощо) діяльності дітей (раннього, молодшого, старшого дошкільного) віку у закладах дошкільної освіти.

*Зразок заяви про вибір теми
та затвердження наукового керівника*

Завідуючому кафедрою _____
ППП. _____
магістранта __ курсу _____ форми навчання
ППП _____

Заява

Прошу затвердити тему моєї кваліфікаційної роботи _____
_____ та призначити науковим керівником _____
_____ (вчена ступень, звання, прізвище, імя, по-батькові)

Підпис

Дата

План роботи над кваліфікаційною роботою

Етап роботи	Орієнтовні терміни	Результати
1. Обґрунтування теми дослідження	Вересень -жовтень 2022	Написання Вступу
2. Аналіз теоретико-методичної літератури	Листопад – грудень 2022 Січень – лютий 2023 Березень – квітень 2023	Написання І.1 Написання І.2 Написання І.3
3. Розробка методики констатувального експерименту	Листопад-грудень 2022	Написання П. 1 /Відповідно когнітивного, емоційно-ціннісного та поведінкового компонентів/
4. Проведення констатувального експерименту	Січень – квітень 2023	Написання П.2 Написання П.3
5. Розробка програми та методики формувального експерименту	Травень – липень 2023	Написання Ш.1 / Обґрунтування педагогічних умов оптимізації процесу формування досліджуваного явища/ Написання Ш.2 / Методика формувального експерименту до кожної педагогічної умови /
6. Проведення формувального експерименту	Серпень–жовтень 2023	

7. Проведення контрольного експерименту	Жовтень – листопад 2023	Написання Ш.3
8. Систематизація матеріалів, написання загальних висновків, редагування та оформлення кваліфікаційної роботи.	Листопад-грудень 2023	Рукопис кваліфікаційної роботи

Заява студента про оригінальність роботи

ПІБ

студента _____

Номер студентської
книжки _____

Я заявляю, що наукова робота

_____
_____
_____
_____

1) Була підготовлена виключно мною і:

_____
_____
_____

А. Не порушує авторські права третіх осіб у відповідності до закону про авторське право.

Б. Повністю або частково не була використана як основа для отримання диплому про вищу освіту, або науковий ступінь мною або іншою особою.

2) Крім того, я заявляю, що представлена мною для перевірки електронна версія моєї роботи збігається з друкованою.

3) Я підтверджую, що був проінформований про права та обов'язки студента університету та правила, що стосуються перевірки оригінальності наукових робіт. Тому, я заявляю, що я згоден на обробку моїх письмових робіт у відповідності до антиплагіатних процедур університету, а також на архівування цих робіт в бази даних інтернет системи strikeplagiarism.com відповідно до антиплагіатних правил і процедур Університету.

_____
_____
(Дата)

(Підпис)

ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Направляється _____ студент _____ (ка)

(ПРІЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

до захисту кваліфікаційної (дипломної) роботи

за _____ освітньо-професійною/освітньо-науковою _____ програмою

_____ (назва освітньої програми)

за спеціальністю _____ (шифр і назва спеціальності)

на тему: _____ (назва теми)

Кваліфікаційна (дипломна) робота, відгук і рецензії додаються

_____ Декан факультету/директор інституту _____

(підпис) _____ (Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Довідка про успішність

_____ (ПРІЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

за період навчання на *факультеті/інституті* _____ з 202_ року до 202_ року повністю виконав (ла) навчальний план за спеціальністю з таким розподілом оцінок

за національною шкалою: відмінно __%, добре __%, задовільно __%.

_____ Методист (диспетчер) _____

(підпис) _____ (Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Висновок керівника кваліфікаційної роботи

Студент
(ка) _____

Керівник роботи _____

_____

(підпис)

(Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

“ ____ ” _____ 202_ року

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна (дипломна) робота розглянута.

Студент(ка) _____

(ПРІЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

допускається до захисту даної роботи в Екзаменаційній комісії.

Завідувач
кафедри _____

(назва)

_____

(Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

(підпис)

“ ____ ” _____ 202_ року

Зразок оформлення титульного листа кваліфікаційної роботи

**Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя**

**Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра дошкільної освіти**

Освітня програма «Дошкільна освіта»
Спеціальність 012 Дошкільна освіта

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

**РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ МНЕМОТЕХНІКИ**

СЛОБОДЯНІЮК ІРИНИ ОЛЕКСАНДРІВНИ

Науковий керівник:

Аніщук А.М. канд. пед. наук, доцент кафедри
дошкільної освіти Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя

Рецензенти:

Пісоцький О.П. канд. психол. наук, доцент кафедри
дошкільної освіти Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя

Новгородська Ю.Г. канд. пед. наук, доцент кафедри
педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту
Ніжинського державного університету імені Миколи
Гоголя

Допущено до захисту: Протокол №7 від 28.11.2022 р.
Завідувач кафедри дошкільної освіти:

Кононко О.Л., д. псих. н., професор

*Орієнтовний зразок оформлення змісту роботи***ЗМІСТ**

ВСТУП	
РОЗДІЛ I. ТЕОРИТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	
1.1. Комуникативна компетентність як наукова проблема.....	
1.2. Динаміка розвитку комуникативної компетентності у дошкільному дитинстві.....	
3. Гра як засіб розвитку комуникативної компетентності дошкільника.....	
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I	
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРЕМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЯВУ ДОШКІЛЬНИКАМИ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	
2.1. Методика констатувального експерименту.....	
2.2. Визначення рівнів сформованості комуникативної компетентності дітей старшого дошкільного віку	
2.3. Вплив віку, статі та особливостей виховання на комуникативну компетентність дошкільників.....	
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II	
РОЗДІЛ III. МОДЕЛЬ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	
3.1. Обґрунтування принципів та педагогічних умов оптимізації виховного процесу у ЗДО.....	
3.2. Методика формувального експерименту.....	
3.3. Визначення ефективності проведеної роботи щодо удосконалення комуникативної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобом гри...	
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

Орієнтовний зразок формулювання завдань дослідження

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан дослідження проблеми формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку у психолого-педагогічній літературі.
2. Охарактеризувати гру як засіб формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку.
3. Визначити критерії, показники та рівні сформованості комунікативної компетентності у старших дошкільників.
4. Дослідити вплив вихователів на формування комунікативної компетентності старших дошкільників.
5. Розробити систему роботи щодо формування комунікативної компетентності у старших дошкільників засобами гри, перевірити її ефективність.

Орієнтовний зразок оформлення загальних висновків**ВИСНОВКИ**

У кваліфікаційній роботі представлено теоретичне узагальнення наукових підходів до проблеми формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку; визначено критерії та охарактеризовано рівні сформованості досліджуваного явища; експериментально досліджено вплив віково-статевих особливостей та системи виховання на розвиток комунікативних умінь дошкільників; розроблено систему оптимізації освітнього процесу з метою ефективного розвитку у старших дошкільників комунікативної компетентності.

Результати дослідження засвідчили досягнення мети, розв'язання завдань та слугували підставою для таких висновків:

1. В ході опрацювання наукових джерел вироблено теоретичні засади дослідження. Грунтуючись на науково-психологічній та педагогічній спадщині, визначено зміст провідних понять наукової роботи. Визначено, що комунікативна компетентність – це система внутрішніх ресурсів ефективної взаємодії: позицій спілкування, ролей, стереотипів, установок, знань, умінь, навичок. Ефективне спілкування завжди передбачає спонтанний і творчий процес, тому ефективне спілкування – це спілкування, що розвиває. Крім особистісних особливостей до комунікативної компетентності входять особливості пізнавальних процесів й емоційної сфери. В цілому комунікативна компетентність пов'язана з адекватним використанням усієї палітри можливостей.

2. Встановлено, що у процесі розвитку особистості дошкільника формується комунікативна компетентність, прояви якої змінюються впродовж дошкільного дитинства (характеристика динаміки змін в розвитку комунікативної активності дітей раннього, молодшого та старшого дошкільного віку).

3. На етапі констатації розроблено комплексну методику дослідження проявів старшими дошкільниками комунікативної компетентності, до складу якої увійшли ...(перерахувати методи). Критеріями визначення рівнів сформованості у досліджуваних п'яти-шести років виступили .....(перерахувати); показниками – .. (перерахувати).

4. В ході констатувального експерименту визначено три рівні сформованості у старших дошкільників комунікативної компетентності – високий, середній та низький. До високого рівня віднесено ...% досліджуваних,

які характеризувались .....(перерахувати); до складу середнього увійшли ...% дошкільників, які.....(схарактеризувати); низький рівень склали ....% старших дошкільників, які.....(описати).

5. Встановлено, що вік, статевая належність та система виховання суттєво впливають на прояви дошкільниками комунікативної компетентності (характеристика відмінностей у проявах комунікативної компетентності дітей п'яти і шести років, у дівчаток та хлопчиків, у впливах суспільного та сімейного виховання).

6. На етапі формування розроблено модель оптимізації комунікативної діяльності старших дошкільників засобами гри (лаконічна характеристика комплексу ігор, спрямованого на покращення показників комунікативної компетентності).

7. В ході контрольного експерименту визначено ефективність використаних на етапі формування ігрових засобів. З'ясувалося..... (характеристика якісно-кількісних змін по кожному рівню сформованості комунікативної компетентності дошкільників – високого, середнього, низького).

8. З'ясувалося, що певних змін зазнала система знань та ставлень до досліджуваної проблеми педагогів закладу дошкільної освіти та батьків вихованців (опис того, що змінилося в результаті організованих впливів).

9. В ході подальшої роботи актуальними для вивчення залишаються такі аспекти проблеми, як дослідження особливостей прояву комунікативної компетентності на етапі раннього дитинства та на межі старшого дошкільного та молодшого шкільного віку; визначення особливостей спілкування дошкільників з різними дорослими – батьками, вихователями, сусідами; вивчення залежності змісту та форм спілкування від ставлення дитини до партнера тощо.

Орієнтовний зразок оформлення списку використаних джерел

згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум : навчальний посібник.К.: Видавничий Дім "Слово", 2013. 448 с.
Два автори	Богуш А. М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручник. К. : Видавничий дім "Слово", 2015.704 с.
Три автори	Гавриш Н.В., Брежнєва О.Г., Кіндрат І.Р. Розумне виховання сучасних дошкільнят. Методичний посібник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2015. 176 с.
Чотири і більше авторів	1. Долинна О.П., Бурова А.П., Низковська О.В., НосачоваТ.П. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи. Тернопіль: Мандрівець, 2011. 128 с. 2. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку: навч.-метод. посібник / Чеботарьова О. В. та ін. Київ.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 558 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Грошевий Ю. М. Вибрані праці / упоряд.: О. В. Капліна, В. І. Маринів. Харків : Право, 2011. 656 с.
Без автора	1. Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / упоряд. О.Є. Антонова. 2-ге вид., доп. і перероб. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2014. – 100 с. 2. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами: методичний посібник /

		заг. ред. Н. З. Софій. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 66 с.
Багатотомні видання		Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології: вибр. твори. Київ: Рад. шк., 1983. Т. 1. 480 с.
		Частина видання
Книги		Аніщук А.М. «Культура самовираження дошкільників та умови її формування у комунікативній діяльності». <i>Соціально-моральний розвиток і виховання дітей дошкільного віку: колективна монографія</i> / укл. О.Л.Кононко, Н.П.Пихтіна, С.І Матвінко, А.М.Аніщук, Л.В.Бобро, О.В.Лісовець; за заг ред. О.Л.Кононко. Ніжин:НДУ ім. М.Гоголя, 2020.217 с. С.87-121.
Тези доповідей, матеріали конференцій		Лісовець О. В. Проблема виховання самостійності у дітей 5-7 років. Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі: зб. тез доповідей Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. мол. учених і студ., 27-28 жовтня 2016 р., м. Мукачево / Ред. кол.: В. І. Кобаль (гол. ред.) та ін. Мукачево: МДУ, 2016. 224 с. С. 132-134.
Статті із продовжуваних та періодичних видань		1. Коваленко Є. І. Педагогічні ідеї Софії Русової в контексті сучасності. <i>Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки</i> . 2016. № 1. С. 296-300. 2. Каньоса Н. Наступність дошкільного та початкового навчання в умовах Нової української школи. <i>Педагогічна освіта: теорія і практика</i> . 2019. Вип. 26. С. 260-266.
		Інші видання
Законодавчі нормативні документи	та	1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с 2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145- VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10– 22 3. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації: наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. Офіційний вісник України. 2017. № 20. С. 136–141.
Електронні ресурси		1. Особистісно-орієнтований підхід як важлива умова ефективності процесу навчання. URL: https://vseosvita.ua/library/osobistisno-orientovanij-pidhid-ak-vazлива-umova-efektivnosti-procesu-navcanna-533017.html (дата звернення: 15.11.2022). 2. Онищук І. А. Актуальність підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до культури самовираження. <i>Науковий вісник Кременецької обласної</i>

	гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія "Педагогіка". 2017. Вип. 7. С. 120–128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkogpht_2017_7_18 (дата звернення: 26.09.2022).
Автореферати дисертацій	Сиротич Н. Б. Підготовка майбутніх вихователів до формування творчих умінь у старших дошкільників засобами театральної-мовленнєвої діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Одеса, 2017. 20 с.
Дисертації	Аніщук А. М. Педагогічні умови оптимізації мовленнєвого самовираження дошкільників різної статі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Київ, 2009. 258 с.

ДЛЯ ПОДАТОК

Навчальне видання

КОНОНКО Олена Леонтіївна,
АНІЩУК Антоніна Миколаївна

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ
ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

зі спеціальності: 012 "Дошкільна освіта"

(3-ге видання, доповнене та перероблене)

Технічний редактор – І. П. Борис
Верстка, макетування – О. В. Борщ

Книга друкується в авторському редагуванні.

Підписано до друку 25.05.23 р.	Формат 60x84/16	Папір офсетний
Гарнітура Times	Обл.-вид. арк. 2,4	Електронне вид-ня
Замовлення № 768	Ум. друк. арк. 3,25	

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя.

м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3^А
(04631) 7-19-72

E-mail: vidavn_ndu@ukr.net
www.ndu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.